

GENÇLERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMALARININ ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK TUTUM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ*

Cezmi ERVÜZ**

Sena TÜRK***

Öz

Bu araştırma gençlerin çocukluk çağı ruhsal travma düzeylerinin çocuk haklarına ilişkin tutumları üzerindeki etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Tarama modeline dayalı araştırmaya 342'si (%56,7) kadın ve 261'i (%43,3) erkek olmak üzere 603 genç katılmıştır. 18-25 yaş aralığındaki gençlerin yaş ortalaması $\bar{x}=20,39\pm1,80$ 'dur. Araştırmanın verileri kişisel bilgi formu ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ve Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistiklerin yanı sıra Pearson korelasyon ve çoklu doğrusal regresyon analizleri uygulanmıştır. Korelasyon analizinde çocuk haklarına ilişkin tutumlar ile duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda gençlerin duygusal istismar düzeyleri arttıkça çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumlarının arttığı, fiziksel ihmal ve istismar düzeyleri arttıkça çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumlarının azaldığı saptanmıştır.

* Bu çalışma için Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu 11.02.2025 tarih ve 01-24 karar sayılı etik kurul izni alınmıştır.

** Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Artova Meslek Yüksekokulu Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, cervuz013@gmail.com, Tokat/Türkiye

*** Yüksek Lisans, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, shu.senakaya@gmail.com, Sivas/Türkiye

Anahtar Kelimeler: İhmal, istismar, çocukluk çağı travmaları, çocuk hakları, gençler.

THE EFFECT OF CHILDHOOD TRAUMAS ON ATTITUDES TOWARDS CHILDREN'S RIGHTS IN YOUTH

Abstract

This study was conducted to examine the effect of young individuals' levels of childhood psychological trauma on their attitudes toward children's rights. The research, based on a survey model, included 603 young participants, of whom 342 (56.7%) were female and 261 (43.3%) were male. The participants were aged between 18 and 25 years, with a mean age of $\bar{x}=20.39\pm1.80$. Data were collected using a personal information form, the Childhood Trauma Questionnaire, and the Attitudes Toward Children's Rights Scale. In addition to descriptive statistics, Pearson correlation and multiple linear regression analyses were employed in data analysis. The correlation analysis revealed a significant negative relationship between attitudes toward children's rights and emotional abuse, physical abuse, sexual abuse, emotional neglect, and physical neglect. According to the results of the multiple linear regression analysis, it was found that as the level of emotional abuse increased, positive attitudes toward children's rights also increased, while higher levels of physical neglect and physical abuse were associated with a decrease in positive attitudes toward children's rights.

Keywords: Neglect, abuse, childhood traumas, child rights, youth.

1. GİRİŞ

Çocukluk, bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişiminin temellerinin atıldığı, gelecekteki yaşamını şekillendiren kritik bir dönem olarak ifade edilmektedir (Yazıbaşı, 2017). Bu süreçte, çocukların özel bir ilgiye ve korunmaya ihtiyaç duyduğu hem ulusal hem de uluslararası hukuk metinlerinde önemle vurgulanmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne (BMÇHS) göre, "on sekiz yaşına kadar her insan çocuk olarak kabul edilmektedir" ve çocukların yüksek yararı gözetilerek korunmaları devletlerin temel

sorumlulukları arasında yer almaktadır (BMÇHS, 1989, Madde 1). Bu kapsamda çocukluk, yalnızca bir yaş aralığını değil, aynı zamanda yetişkinlikten farklı olarak özel koruma gerektiren bir yaşam evresini de ifade etmektedir.

Çocukların korunma ihtiyacı, onların fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimlerini tehdit eden risk faktörleri karşısında daha savunmasız olmalarından kaynaklanmaktadır (Türk ve Bilican-Gökkaya, 2023). Çocuklar, yetişkinlere kıyasla içinde bulundukları çevresel, ekonomik ve sosyal koşullara daha duyarlıdır ve bu durum, onların gelişimini olumsuz etkileyebilecek çeşitli risklere maruz kalmalarına neden olabilmektedir (Bronfenbrenner, 1979; Shonkoff ve Phillips, 2000; Türk ve Ervüz, 2025). Özellikle sosyal ve ekonomik yoksunluğun olması, aile içi şiddet, ihmal ve istismar gibi faktörler, çocukların sağlıklı gelişimini tehdit eden temel unsurlar arasında yer almaktadır (Bowlby, 1988; Cicchetti ve Toth, 2005). Bu nedenle, çocukların güvenliğini sağlamak ve onların sağlıklı bir gelişim süreci geçirmelerini desteklemek amacıyla çocuk koruma sistemleri oluşturulmuştur (Ervüz ve Türk, 2025).

Türkiye’de çocukların korunmasına yönelik hukuki düzenlemeler incelendiğinde 2005 yılında çıkarılan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun bu alandaki temel çerçeveyi oluşturduğu görülmektedir. Söz konusu kanun, çocuğun korunmasını gerektiren durumları tanımlamakta ve çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesine yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirleri içermektedir (Resmî Gazete, 2005). Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 41. maddesi (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982), devletin çocukları her türlü ihmal ve istismardan koruma yükümlülüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Bu kapsamda günümüzde, Türkiye’de dahil olmak üzere çocuk haklarının korunması pek çok ülkenin birincil hedefleri arasında yer almaktadır (Ervüz ve Türk, 2025). Ancak konu hakkında çeşitli stratejilerin ve düzenlemelerin varlığına rağmen, hala pek çok çocuk travmatik yaşam deneyimlerine maruz kalabilmekte

ve çeşitli ihmal ve istismar olaylarının mağduru konumuna gelebilmektedir (Türk ve Ervüz, 2025). Bu tür durumlarda, çocukların yüksek yararını gözetken koruyucu, önleyici ve müdahaleci mekanizmaları içeren çocuk koruma sistemleri devreye girmektedir (Özler-Ervüz, 2022).

Çocukluk çağı ruhsal travmaları, bir kişinin yaşamının şekillendiği yıllarda yaşamış olduğu olumsuz deneyimleri içermektedir (Herman, 1997). Bu travmatik deneyimler genellikle istismar ve ihmal olmak üzere iki temel kategoride ele alınmaktadır. İstismar, çocuğun gelişimine zarar veren kasıtlı eylemler bütünü olarak tanımlanırken, ihmal ise çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması veya görmezden gelinmesi olarak açıklanmaktadır (Güner-Yöyen, 2017). Bu kapsamda çocuk ihmali ve istismarı, çocuğun bakımından sorumlu olan ebeveyn veya yetişkinlerin, çocuğun fiziksel, duygusal ve psikolojik gelişimini olumsuz etkilemesi, kısıtlaması ya da engellemesi şeklinde değerlendirilmektedir (Özgentürk, 2014; Türk vd., 2025). Daha detaylı bir biçimde değerlendirilecek olursa çocuğa yönelik istismar türleri fiziksel, duygusal ve cinsel istismar olmak üzere üç gruba ayrılırken, ihmal ise duygusal ihmal ve fiziksel ihmal olmak üzere iki grupta değerlendirilmektedir (Gilbert vd., 2009). Bunlara ek olarak literatürde çocuğun fiziksel veya duygusal gelişimini engelleyebilecek biçimde yaşına uygun olmayan işlerde çalıştırılması ya da çocuğa ekonomik sorumluluklar yüklenmesi gibi uygulamaların da farklı bir istismar biçimi olan ekonomik istismar olarak değerlendirildiği görülmektedir (Bruno, 2022).

İlk olarak fiziksel istismar, çocuğun sağlığı, gelişimi veya onuru için zararlı olan ya da zararlı sonuçlanma olasılığı bulunan, kasıtlı fiziksel güç kullanımı olarak ifade edilmektedir (WHO, 2025a). Fiziksel istismar, çocuğun fiziksel sağlığı üzerinde kalıcı yaralanmalara ve gelişimsel bozukluklara yol açabileceği gibi, bilişsel, duygusal ve sosyal alanlarda da derin etkiler bırakabilmektedir (Gilbert vd.,

2009). Fiziksel istismar, çocuk hakları perspektifinden değerlendirildiğinde, bireyin fiziksel bütünlüğüne zarar veren ve temel insan haklarını ihlal eden bir olgu olarak ele alınmaktadır (UNICEF, 2021). Öte yandan duygusal istismar ise çocuğun psikolojik ve duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyen, sistematik olarak maruz bırakıldığı sözel, davranışsal veya psikolojik zarar verici tutum ve eylemleri içeren bir istismar türüdür (WHO, 2025b). Duygusal istismar, çocuğun benlik saygısını zedeleyerek, kimlik gelişimini olumsuz etkileyebilmekte ve uzun vadede psikopatolojik riskleri artırabilmektedir (Hart ve Brassard, 2019). Bu durum, bireylerin yetişkinlik döneminde duygu düzenleme becerilerini ve kişilerarası ilişkilerini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Cicchetti ve Toth, 2005). Duygusal istismar, çocuk hakları perspektifinden değerlendirildiğinde, çocuğun gelişimsel bütünlüğünü tehdit eden ve psikososyal iyilik halini ciddi biçimde zedeleyen bir durum olarak ele alınmaktadır (UNICEF, 2021).

Cinsel istismar ise çocuğun gelişimsel düzeyine uygun olmayan, rızasının bulunmadığı, fiziksel, psikolojik ve sosyal sağlığına zarar verebilecek her türlü cinsel eylem, davranış veya teşhir davranışını içeren bir istismar türüdür (WHO, 2022). Cinsel istismar, fiziksel ve psikolojik boyutlarıyla en ağır travmatik yaşantılar arasında yer almakta olup, bireyin gelişim sürecinde derin ve kalıcı izler bırakmaktadır (Pereda vd., 2009). Cinsel istismar, çocuk hakları perspektifinden değerlendirildiğinde, çocuğun fiziksel ve psikososyal bütünlüğüne doğrudan zarar veren ağır bir insan hakkı ihlali olarak ele alınmaktadır (UNICEF, 2021). Son olarak ihmal, ebeveynlerin veya bakım verenlerin çocuğun temel fiziksel, duygusal, eğitsel ve tıbbi ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması veya bilinçli olarak ihmal etmesi durumudur (İnsan Hakları Derneği, 2008). Fiziksel ihmal, çocuğun yeterli beslenme, barınma ve sağlık hizmetlerine erişimini engellerken, duygusal ihmal, çocuğun sevgi, ilgi ve destekten yoksun bırakılmasını içermektedir (Dubowitz, 2013). Çocuk hakları

açısından değerlendirildiğinde ihmal, çocuğun sağlıklı büyüme ve gelişme hakkının ihlali olarak kabul edilmektedir (UNICEF, 2021).

Görüldüğü üzere çocukluk çağı ruhsal travmaları çok boyutlu bir kavramdır. Bu olumsuz yaşam deneyimleri bireylerin yalnızca çocukluk dönemlerini değil yaşam boyu süren bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini etkilemektedir (Maschi vd., 2013; Özler-Ervüz ve Öztürk, 2024). Bu yönüyle çocukluk çağı ruhsal travmalarının, bireylerin çocukluk kavramına yönelik algılarını ve çocuk haklarına yönelik tutumlarını da etkileyebileceği varsayılabilir. Bu noktada ise çocukluk çağı ruhsal travmaları sonucunda ortaya çıkan duygusal uyuşma (Glover, 1992), öğrenilmiş çaresizlik (Göğceğöz-Gül ve Eryılmaz, 2015) ve sosyal öğrenme (Bandura, 1967) gibi faktörlerin çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumları azaltabileceği; ya da travmanın neden olduğu farkındalık, empatik düşünme (Dou vd., 2022) ve travma sonrası büyüme (Tedeschi ve Calhoun, 2004) gibi durumların çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumları destekleyebileceği düşünülmektedir. Nitekim duygusal uyuşma ve öğrenilmiş çaresizlik gibi kavramlar bireylerin ciddi durumlara karşı tepkisiz kalmasına yol açabilirken (Aktan ve Yay, 2016) travma sonrası büyüme ve empati gibi kavramlar kişinin kendisine ve hayata karşı sorumluluk bilincini arttırabilmektedir (Tedeschi ve Calhoun, 2004). Bütün bu bilgiler ışığında çocuk haklarına ilişkin algı ve tutumların çocukluk çağında yaşanan travmatik deneyimlerden etkilenip etkilenmediği merak konusu olmuştur.

Buradan hareketle bu çalışmada, çocukluk çağı ruhsal travmalarının genç bireylerin çocuk haklarına yönelik tutumlarını nasıl şekillendirdiğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu hedef doğrultusunda genç bireylerin çocukluk çağı ruhsal travmalarının çocuk haklarına yönelik tutumlarına etkisi incelenmiştir. Alanyazında çocukluk çağı ruhsal travmalarının çocuk haklarına yönelik tutumlara etkisi, sınırlı sayıdaki çalışmaların bulgularında yer almaktadır (Türk vd.,

2024). Öte yandan bu iki değişkenin doğrudan ele alındığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürdeki bu boşluktan yola çıkarak mevcut çalışmanın çocuk koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi, travmaya duyarlı hukuk ve sosyal politika geliştirme süreçlerine rehberlik etmesi ve konu hakkında toplumsal farkındalığın artırılması adına geliştirilen stratejilere ışık tutması beklenmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, çocukluk çağı ruhsal travmalarının gençlerin çocuk haklarına yönelik tutumları üzerindeki etkisini incelemeye yönelik nicel bir araştırmadır. Araştırma kapsamında genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, değişkenler arasındaki muhtemel mevcut ilişkilerin varlığını, var ise yönünü ve düzeyini ortaya koymayı amaçlayan bir yaklaşımdır (Karasar, 2003). Araştırmada, bağımsız değişken olarak çocukluk çağı ruhsal travmaları (duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal), bağımlı değişken olarak ise çocuk haklarına yönelik tutumlar ele alınmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki 18-25 yaş aralığındaki gençler oluşturmaktadır. Söz konusu yaş aralığındaki gençlerin kesin sayısına ilişkin veriler bulunmamaktadır. Bu kapsamda örneklem hacminin belirlenmesinde $n=(t^2 \times p \times q) \div d^2$ formülü kullanılabilmektedir (Cochran, 1963). Formül kullanılarak yapılan hesaplama sonucunda $[n=(1,96)^2 \times (0,50) \times (0,50) \div (0,05)^2]$ evreni temsil edebilme gücüne sahip örneklem sayısının en az 384 olduğu görülmüştür.

Araştırmada kolayda ve kartopu örnekleme yöntemleri kullanılarak 603 katılımcıya ulaşılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada gençlerin sosyo-demografik özellikleriyle ilgili bilgi edinmek adına araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği ve Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Bernstein ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilen ölçek, bireylerin çocukluk dönemlerinde yaşadıkları istismar ve ihmal durumlarını değerlendirmeyi amaçlayan öz bildirim temelli bir ölçme aracıdır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması Şar ve arkadaşları (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçek toplamda 28 maddeden oluşmaktadır. Her madde 5 dereceli likert tipinde cevaplanmaktadır. Ölçekte duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal alt boyutları bulunmaktadır. Ayrıca travmanın inkarını ölçmek amacıyla üç madde bulunmaktadır. Minimizasyon boyutunu oluşturan bu maddeler ölçeğin toplam puanına dahil edilmemektedir. Yedi maddenin ters kodlandığı ölçeğin cinsel ve fiziksel istismar boyutlarında 5, fiziksel ihmal ve duygusal istismar boyutlarında 7, duygusal ihmal boyutunda 12 puanın aşılması pozitif bildirim olarak değerlendirilmektedir. Bu sınır toplam ölçekte 35'tir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı tüm ölçek için $\alpha=0,93$ 'tür. Bu araştırmada ise Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı tüm ölçek için $\alpha=0,92$; duygusal istismar için $\alpha=0,83$; fiziksel istismar için $\alpha=0,88$; cinsel istismar için $\alpha=0,92$; duygusal ihmal için $\alpha=0,87$ ve fiziksel ihmal için $\alpha=0,69$ 'dur.

Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği

Karaman-Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen ölçek, bireylerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını ölçmeyi amaçlayan öz bildirim temelli bir ölçme aracıdır. 19'u olumlu, 3'ü olumsuz toplamda 22 maddeden oluşan ölçek 5 dereceli likert tipinde cevaplanmaktadır. Tek boyuttan oluşan ölçekte yer alan olumsuz maddelerin ters kodlanmasıyla ölçekten toplam puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumların yüksekliğini ifade etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı Karaman-Kepenekçi'nin (2006) çalışmasında $\alpha=0,85$ olup bu araştırmada bu değer $\alpha=0,91$ 'dir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veriler, Google formlar aracılığıyla oluşturulan çevrimiçi ölçme aracı kullanılarak toplanmıştır. Kolayda ve kartopu örnekleme teknikleri kullanılarak araştırma kapsamında 607 katılımcıya ulaşılmıştır.

Araştırmanın verilerinin analizinde SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında öncelikle verilerin normalliği test edilmiştir. Yapılan çarpıklık ve basıklık analizinde ilgili katsayıların ± 3 aralığında yer aldığı ve verilerin normal dağılıma sahip olduğu saptanmıştır (Kline, 2016). Değişkenler arası ilişkilerin incelenmesinde Pearson korelasyon analizi ile çocukluk çağı travmalarının çocuk haklarına ilişkin tutuma etkisinin incelenmesinde çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Analizlerde elde edilen bulgular %95 güven aralığında 0,05 hata payında değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler ve Değişkenler Arası İlişkiler

Araştırmada değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler ve değişkenler arasındaki ilişkilere ilişkin elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre gençlerin

çocuk haklarına ilişkin tutumlarının ($\bar{x}=101,60\pm 11,41$) yüksek düzeyde olumlu olduğu saptanmıştır. Şar ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan puanlamaya göre gençler duygusal ($\bar{x}=8,62\pm 4,27$), fiziksel ($\bar{x}=6,49\pm 3,23$) ve cinsel istismar ($\bar{x}=6,33\pm 3,43$) boyutlarında pozitif bildirimde bulunmuştur.

Değişkenler arası ilişkiler incelendiğinde çocuk haklarına ilişkin tutum ile duygusal istismar ($r=-0,106$; $p<0,01$), fiziksel istismar ($r=-0,296$; $p<0,01$), cinsel istismar ($r=-0,095$; $p<0,05$), duygusal ihmal ($r=-0,141$; $p<0,01$) ve fiziksel ihmal ($r=-0,408$; $p<0,01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler ve Değişkenler Arası İlişkiler

Değişkenler	n	$\bar{x}$	ss.	1	2	3	4	5
1. Duygusal İstismar	603	8,62	4,27	1				
2. Fiziksel İstismar	603	6,49	3,23	,673**	1			
3. Cinsel İstismar	603	6,33	3,43	,378**	,341**	1		
4. Duygusal İhmal	603	10,05	4,80	,667**	,519**	,241**	1	
5. Fiziksel İhmal	603	6,87	2,61	,459**	,479**	,274**	,544**	1
6. Çocuk Hakları Tutumu	603	101,60	11,41	-,106**	-,296**	-,095*	-,141**	-,408**

* $p<0,05$; ** $p<0,01$

3.2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutuma Etkisi

Araştırma kapsamında gençlerin çocukluk çağı ruhsal travma düzeylerinin çocuk haklarına ilişkin tutumları üzerindeki etkiyi ortaya koymak adına çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Yapılan analizde regresyon modelinin anlamlı olduğu görülmüştür ($F_{(5,597)}=33,962$; $p<0,05$). Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre cinsel istismar ($\beta=0,017$; $p>0,05$) ve duygusal ihmal ($\beta=0,090$; $p>0,05$) çocuk haklarına ilişkin tutum üzerinde anlamlı etkiye sahip değil iken duygusal istismar ($\beta=0,220$; $p<0,05$), fiziksel istismar ($\beta=-0,295$; $p<0,05$) ve fiziksel ihmal ($\beta=-0,421$; $p<0,05$) anlamlı düzeyde çocuk haklarına ilişkin tutumları etkilemektedir. Bulgulardan gençlerin duygusal istismar düzeyleri

arttıkça çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumlarının arttığı, fiziksel ihmal ve istismar düzeyleri arttıkça çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumlarının azaldığı sonucuna ulaşılabilir. Öte yandan bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki toplam varyansı açıklama düzeyinin %22 ($R^2=0,22$) olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutuma Etkisi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	F	R^2
Duygusal İstismar	0,588	0,154	0,220	3,817	0,00*		
Fiziksel İstismar	-1,041	0,179	-0,295	-5,807	0,00*		
Cinsel İstismar	0,056	0,132	0,017	0,423	0,67	33,692*	0,22
Duygusal İhmal	0,213	0,124	0,090	1,724	0,09		
Fiziksel İhmal	-1,842	0,197	-0,421	-9,349	0,00*		

*p<0,05

4. TARTIŞMA

Bu araştırma gençlerde çocukluk çağı ruhsal travmalarının çocuk haklarına ilişkin tutumlar üzerindeki etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda uygulanan analizlerden elde edilen sonuçlar literatür kapsamında tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın birinci bulgusu, gençlerde duygusal istismar düzeyi arttıkça çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumların arttığıdır. Alanyazında elde edilen bulgunun karşılaştırılabileceği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle söz konusu bulgunun tartışılması kuramsal açıklamalar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Duygusal istismar, çocuğun psikolojik ve duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyen, her türlü tutum ve davranışı içermektedir (WHO, 2025b). Literatürde duygusal istismarın birey için oldukça yıkıcı sonuçları olduğundan söz edilmektedir. Bunlar; davranış problemleri, düşük benlik saygısı, madde bağımlılığı, kendine zarar verme davranışları, intihar, post-travmatik stres bozukluğu, sosyal ilişkilerde bozulma, kaygı bozuklukları, öğrenme güçlükleri, dışı vurum ve içe atım sorunları gibi daha pek çok faktörle

açıklanmaktadır (Arslan ve Balkis, 2016; Baskak, 2023; Türk ve Türk, 2024). Görüldüğü üzere duygusal istismarın bireyler için ciddi olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Ancak her travmatik deneyim bireyler üzerinde her zaman aynı etkiyi doğurmamakta, aksine olayların negatif etkileri bazen bireylerin olumlu çıkarımlar elde etmesine yol açabilmektedir. Bu noktada ise kişinin travmayı algılayış biçimi, travmayla baş etme yöntemi ve sorun çözme kapasitesi gibi bireysel özelliklerinin, travmanın sonuçları üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Akcan, 2018). Literatürde travma sonrası ortaya çıkan olumlu durumlar ise travma sonrası büyüme kavramıyla açıklanmaktadır. Travma sonrası büyüme, bireylerin yaşadıkları derin ve zorlayıcı yaşam krizlerinin ardından ortaya çıkan, genellikle uzun vadeli ve kalıcı nitelikteki olumlu psikolojik değişimleri ifade etmektedir. Bu tür bir büyüme süreci; kişilerin yaşamın değerini daha fazla takdir etmesine, sahip olunan şeylere karşı artan bir şükran duygusuna, kişilerarası ilişkilerde daha derin bağlar kurmaya, bireysel güç algısında artışa, geleceğe yönelik yeni yaşam fırsatları oluşturmaya ve ruhsal anlamda gelişim göstermeye neden olmaktadır (Tedeschi ve Calhoun, 2004; Yücel ve Öztürk, 2020). Travma sonrası büyümede, merhamet, yaşamın takdir edilmesi, bilgelik ve diğer insanlarla ilişki bağlarını güçlendirme gibi temaların güçlendiği de görülmektedir (Tedeschi vd., 1998). Böyle bir sürecin ardından bireylerin empatik yaklaşımlarında da olumlu değişimlerin yaşanabileceği düşünülmektedir. Nitekim yapılan bazı çalışmalarda empati ile travma sonrası büyüme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur (Dou vd., 2022). Dolayısıyla çocukluk çağında duygusal istismara uğrayan bireylerin travma sonrası büyüme ve olgunlaşma yaşamaları ile yetişkinlikte çocuklara karşı daha duyarlı hale gelmeleri beklenmektedir. Özellikle travma sonrası büyümenin empati duygusunu güçlendirmesi söz konusu duyarlılığı daha fazla arttırabilir. Böyle bir durumda ise bu kişilerin çocuk haklarına yönelik bakış

açılarının daha olumlu yönde gelişeceği ve çocukların haklarının korunması noktasında savunucu bir tutum sergileyecekleri düşünülmektedir.

Araştırmanın ikinci bulgusu, gençlerde fiziksel istismar düzeyi arttıkça çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumların azaldığıdır. Alanyazında bulgunun karşılaştırılabileceği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda bulgu, kuramsal açıklamalar çerçevesinde tartışılmıştır. Fiziksel istismar, 18 yaşından küçük bir çocuk ya da gencin beden bütünlüğüne zarar verecek şekilde darp edilmesi, yaralanması ya da ciddi bir fiziksel zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya bırakılmasıdır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Bu istismar türü çocuklar üzerinden pek çok olumsuz etki meydana getirmektedir. Örneğin çocukluk döneminde maruz kalınan fiziksel istismar, bireylerin ilerleyen yaşlarda travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon ve kaygı bozuklukları gibi psikopatolojik durumlarla karşı karşıya gelmelerine zemin hazırlayabilmektedir (Cicchetti ve Toth, 2005). Öte yandan bu istismar türünün çocuğun kişilik gelişimi üzerinde bıraktığı etkiler oldukça dikkat çekicidir. Bu tür bir istismar, çocuğun özsaygısını zedelemekte, otorite figürlerinden korkmasına neden olmakta, kendini savunan ürkek bir tavır takınmasına yol açmakta ve öfke, çaresizlik ve aşağılanma duygularını yoğun olarak yaşamasına neden olmaktadır. Böyle bir ortamda ise çocuk yalnızca cezadan kaçınmak için olumlu davranış sergilemeyi öğrenmektedir (Polat, 2020). Bu noktada ise bazı bireylerin, şiddete karşı duyarsız hale gelebildikleri, şiddeti normalleştirebildikleri ve en önemlisi şiddeti bir çözüm yolu olarak kullanabildikleri görülmektedir. Nitekim şiddetin nesiller boyu aktarıldığı çoğu bilim insanı tarafından altı çizilen bir gerçektir. Bu görüşü destekleyen en önemli yaklaşımlardan birisi sosyal öğrenme kuramıdır. Bu kuram, bireylerin düşünme, plan yapma, algılama ve davranış biçimlerinin öğrenme yoluyla şekillendiğini savunmaktadır. 1950’lerde Rotter tarafından temelleri atılan ve Bandura tarafından geliştirilen bu kuram, insanların çevrelerinden başkalarını gözlemleyerek ve model alarak öğrendiklerini iddia

etmektedir. Davranışın öğrenilmesinde ise pekiştirme önemli bir rol oynamaktadır. Gözlemlenen bir davranışın çevre tarafından olumlu karşılanması, davranışın içselleştirilip tekrar edilme eğilimini artırırken; olumsuz karşılanan davranışların tekrarlanma olasılığı azalmaktadır (Bandura, 1967; Kelleci, 2023). Türkiye’deki aile içi şiddet döngülerine bakıldığında bu öğrenme sürecinin önemi vurucu bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda çocukluk çağında yaşanan fiziksel istismarın yetişkinlikte de fiziksel şiddetin olağan karşılanmasına, duygusal küntleşmeye ve duyarsızlığa neden olabileceği, nesliler boyu öğrenme yolu yoluyla ise fiziksel şiddetin bir çözüm aracı olarak kullanılabileceği düşünülmektedir. Böyle bir tabloda ise çocuk haklarına yönelik duyarlı ve olumlu bir tutumun gelişmesi mümkün görülmemektedir.

Araştırmanın üçüncü bulgusu, gençlerde fiziksel ihmal düzeyi arttıkça çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumların azaldığıdır. Literatürde bu bulgunun tartışılabilceği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda bulgu, konuya ışık tutabilecek benzer çalışmaların bulguları dahilinde tartışılmıştır. Fiziksel ihmal, çocuğun temel yaşam gereksinimlerinin (beslenme, barınma, hijyen ve sağlık hizmetleri gibi) yetersiz karşılanması ya da tamamen göz ardı edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu ihmal türü, çocuğun fiziksel sağlığı üzerinde ciddi riskler oluştururken, gelişimsel gerilik, zayıf bağışıklık sistemi ve çeşitli kronik hastalıklar gibi olumsuz fiziksel sonuçların doğmasına neden olabilmektedir (Dubowitz vd., 2013; Rebbe, 2018). Öte yandan fiziksel ihmalin çocuk üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler yalnızca fiziksel bulgularla sınırlı değildir. Avdibegović ve Brkić (2020), ihmal mağduru çocukların istismar mağduru çocuklara nazaran daha fazla içselleştirilmiş semptomlar gösterdiklerini belirtmekte ve bu çocukların daha pasif davranışlar sergileyebildiklerinden, daha fazla içlerine kapandıklarından, çevresel ve sosyal uyaranlara karşı kayıtsız kalabildiklerinden, arkadaş edinme konusunda başarısız olabildiklerinden ve genellikle düşük akademik başarıya sahip olduklarından söz etmektedir. Yapılan farklı

araştırmalarda da benzer sonuçlara rastlamak mümkündür. İhmal edilmiş çocukların diğer çocuklarla daha az sosyal etkileşim kurdukları, etkileşimlerde kaçınmacı bir tavır sergiledikleri ve kendilerini sosyal olarak daha fazla izole ettikleri bazı çalışmaların bulguları arasındadır (Camras ve Rappaport, 1993; Hoffman-Plotkin ve Twentyman, 1984). Ayrıca ihmal edilen çocukların başkalarının duygusal ifadelerini anlamakta daha fazla zorluk çektiklerinden ve duyguları ayırt etme konusunda daha başarısız olduklarından da söz edilmektedir (Pollak vd., 2000). Tüm bu bulgular doğrultusunda, fiziksel ihmal mağduru kişilerin sosyal izolasyon, duygusal ifade güçlüğü ve çevresel duyarsızlık gibi deneyimlere daha açık oldukları söylenebilir. Bu durum, çocuk haklarının temelinde yer alan “bireyin değerli ve korunmaya layık olduğu” düşüncesiyle bağ kurmalarını güçleştirebilir. Diğer bir ifadeyle, erken yaşta ihmal deneyimi yaşayan bireyler, kendi haklarına yönelik farkındalık geliştirmekte ve bu hakların önemini içselleştirmekte zorlanıyor olabilirler. Bu nedenle fiziksel ihmal düzeyi arttıkça çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumların azalması, bireyin kendisine ve diğer çocuklara yönelik hak bilinci oluşturmamasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada çocukluk çağı ruhsal travmalarının bireylerin çocuk haklarına ilişkin tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular, çocuklukta yaşanan farklı türdeki olumsuz deneyimlerin, çocuk haklarına yönelik tutumları farklı şekillerde etkilediğini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, duygusal istismar düzeyi arttıkça bireylerin çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumları da artış göstermektedir. Öte yandan fiziksel istismar ve fiziksel ihmalin çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumları azalttığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda duygusal istismarın, bireyleri çocuk hakları konusunda daha bilinçli ve savunucu bir pozisyona yönlendirebildiği; fiziksel istismar ve fiziksel ihmalin ise çocuk

haklarına duyarlılıkta azalmaya sebep olabildiği görülmektedir. Bu durum, çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerin sadece bireyin kendi psikososyal gelişimi üzerinde değil, aynı zamanda toplumun temel değerlerine, insan haklarına ve çocuk refahına ilişkin tutumları üzerinde de derin ve kalıcı etkiler bıraktığını göstermektedir. Bu bulgular, çocukluk çağındaki travmatik deneyimlerin uzun vadeli sosyal etkilerinin anlaşılması açısından önem taşımakta ve çocuk haklarına yönelik farkındalık çalışmalarının, bireysel geçmiş deneyimlerin etkisini göz önünde bulundurarak yürütülmesi gerektiğini düşündürmektedir. Çalışmada elde edilen sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunulabilir:

- Çocukluk döneminde istismar ve ihmalin önlenmesine yönelik aile eğitimleri, toplumsal farkındalık kampanyaları ve okul temelli müdahale programları yaygınlaştırılmalıdır.
- Özellikle fiziksel istismar ve ihmal yaşamış bireylere yönelik, çocuk hakları temelli eğitim programları geliştirilerek bu bireylerin çocuk haklarına ilişkin olumlu tutum kazanmaları desteklenmelidir.
- Çocukluk çağında travma yaşamış bireylere yönelik psikolojik destek hizmetlerinde çocuk hakları bilincini güçlendirecek özel içerikler sunulmalı, yaşanan olumsuz deneyimlerin bir çocuk hakkı ihlali olduğu fikri desteklenmelidir. Bu durumun özellikle nesiller arası şiddet örüntülerinin engellenmesinde önemli olduğu düşünülmektedir.
- Türkiye'de henüz kurumsallaşmamış olan okul sosyal hizmeti uygulamalarının hayata geçirilmesi, çocukluk çağı travmalarının etkilerini erken dönemde tespit etmek ve çocuk hakları bilincini güçlendirmek açısından büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, okullarda görev yapacak sosyal hizmet

uzmanlarının, istismar ve ihmal öyküsü olan öğrencileri destekleyici bireysel ve grup çalışmaları yürütmesi, çocuk haklarına yönelik olumlu tutumların gelişimine katkı sağlayacaktır. Uzun vadede, okul sosyal hizmetinin yasal ve kurumsal altyapısının oluşturulması hem ruhsal travmaların etkilerinin azaltılması hem de çocuk haklarının korunması açısından öncelikli bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

- Araştırmanın tartışma bölümünden de anlaşılacağı üzere çocukluk çağı travmalarının çocuk haklarına ilişkin tutumları nasıl etkilediğini ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Gelecekte konu üzerine daha geniş örneklemli ve boylamsal çalışmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Destek/Finansman Bilgileri:

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanması için herhangi bir finansal destek almadıklarını beyan eder.

Etik Kurul Kararı:

Araştırmada Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu 11.02.2025 tarih ve 01-24 karar sayılı etik kurul izni alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Akcan, G. (2018). Travma sonrası büyüme: Bir gözden geçirme. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 61-70.
- Aktan, C. C., & Yay, S. (2016). Öğrenilmiş çaresizlik ve değişime karşı pasif direnç. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8(2), 58-71.
- Arslan, G., & Balkis, M. (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, özyeterlik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 8-22.
<https://doi.org/10.19126/suje.35977>
- Avdibegović, E., & Brkić, M. (2020). Child neglect-causes and consequences. *Psychiatria Danubina*, 32(3), 337-342.
- Bandura, A. (1967). Social learning theory of identificatory processes. D. A. Goslin (Ed.), *Handbook of Socialization Theory and Research* (s. 213-262) içinde. Rand McNally & Company.
- Baskak, İ. (2023). Çocuğa yönelik duygusal istismar. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 61-72.
<https://doi.org/10.57114/jswrpub.1233975>
- BMÇHS-Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi. (1989). *Convention on the Rights of the Child*. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/crc.pdf> adresinden 12 Şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. Basic Books.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Bruno, L. (2022). Economic abuse from child and youth perspectives: A review of the literature. *Social Inclusion*, 10(4), 29-38.
<https://doi.org/10.17645/si.v10i4.5396>

- Camras, L. A., & Rappaport, S. (1993). Conflict behaviors of maltreated and nonmaltreated children. *Child Abuse & Neglect*, 17(4), 455-464. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(93\)90020-6](https://doi.org/10.1016/0145-2134(93)90020-6)
- Cicchetti, D., & Toth, S. L. (2005). Child maltreatment. *Annual Review of Clinical Psychology*, 1(1), 409-438. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.1.102803.144029>
- Cochran, W.G. (1963). *Sampling technique* (2nd Ed.). John Wiley and Sons Inc.
- Dou, J., Liu, C., Xiong, R., Zhou, H., Lu, G., & Jia, L. (2022). Empathy and post-traumatic growth among Chinese community workers during the COVID-19 pandemic: roles of self-disclosure and social support. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(23), 15739. <https://doi.org/10.3390/ijerph192315739>
- Dubowitz, H. (2013). Neglect in children. *Pediatric Annals*, 42(4), e72-e76. <https://doi.org/10.3928/00904481-20130326-11>
- Ervüz, C., & Türk, A. (2025). Çocuk hakları perspektifinden koruyucu aile sisteminin değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2025(Aile Özel Sayısı Cilt -2 "Koruyucu Aile"), 449-480. <https://doi.org/10.21560/spcd.v2025i88554.1624518>
- Gilbert, R., Widom, C. S., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Child maltreatment: Burden and consequences in high-income countries. *Lancet*, 378, 68-81.
- Glover, H. (1992). Emotional numbing: A possible endorphin-mediated phenomenon associated with post-traumatic stress disorders and other allied psychopathologic states. *Journal of Traumatic Stress*, 5(4), 643-675. <https://doi.org/10.1002/jts.2490050413>
- Gül, I. G., & Eryılmaz, G. (2015). Travma sonrası stres bozukluğunun nörobiyolojisi: Bir gözden geçirme. *Klinik psikiyatri*, 18, 71-79.

- Güneri-Yöyen, E. (2017). Childhood trauma and self-respect. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 267-282. <https://doi.org/10.24289/ijsser.274033>
- Hart, S. N., & Brassard, M. R. (2019). Psychological maltreatment—A major child development and protection issue. *APSAC Advisor*, 31(3), 1-18.
- Herman, J. L. (1997). *Trauma and recovery: The aftermath of violence: From domestic abuse to political terror*. Basic Books.
- Hoffman-Plotkin, D., & Twentyman, C. T. (1984). A multimodal assessment of behavioral and cognitive deficits in abused and neglected preschoolers. *Child Development*, 55(3), 794-802. <https://www.jstor.org/stable/1130130>
- İnsan Hakları Derneği. (2008). *Çocuk ihmali ve istismarını önleme: Öğretmenler ve aileler için eğitim kılavuzu*. http://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2007/11/cocuk_ihmalini_ve_istismarini_onleme_ogretmenler_ve_aileler_icin_egitim_klavuzu.pdf adresinden 12 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- Karaman-Kepenekci, Y. (2006). A study of university students' attitudes towards children's rights in Turkey. *The International Journal of Children's Rights*, 14(3), 307-318. <http://dx.doi.org/10.1163/157181806778458095>
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın.
- Kelleci, A. (2023). Domestic violence & cycle of violence: Review study. *Faculty of Letters Journal of Social Sciences*, 47(1), 87-97.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th Ed.). Guilford Press.
- Maschi, T., Baer, J., Morrissey, M. B., & Moreno, C. (2013). The aftermath of childhood trauma on late life mental and physical health: A review of

- the literature. *Traumatology*, 19(1), 49-64.
<https://doi.org/10.1177/1534765612437377>
- Özgentürk, İ. (2014). Child abuse and neglect. *Journal of Human Sciences*, 11(2), 265-278.
- Özler-Ervüz, F. (2022). Türkiye’de korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik kuruluş bakım hizmetleri. F. Yaman & C. Ervüz (Ed.), *Çocuk Koruma Sistemleri Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla* (ss. 205-221) içinde. Nobel Yayınları.
- Özler-Ervüz, F. ve Öztürk, M. (2024). Üniversite öğrencilerinin genel aidiyet duygularının belirleyicileri: Anne-baba tutumları ve bağlanma stilleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 35(3), 493-513.
- Pelendecioğlu, B., & Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 49-62.
- Pereda, N., Guilera, G., Forns, M., & Gómez-Benito, J. (2009). The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: a meta-analysis. *Clinical psychology review*, 29(4), 328-338.
<https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.02.007>
- Polat, O. (2020). Fiziksel istismar ve dayak. *O Benim de Çocuğum Dergisi*, 8-23.
- Pollak, S. D., Cicchetti, D., Hornung, K., & Reed, A. (2000). Recognizing emotion in faces: Developmental effects of child abuse and neglect. *Developmental Psychology*, 36(5), 679-688.
- Rebbe, R. (2018). What is neglect? State legal definitions in the United States. *Child maltreatment*, 23(3), 303-315.
<https://doi.org/10.1177/1077559518767337>
- Resmî Gazete. (2005). Çocuk Koruma Kanunu (Kanun No. 5395, Kabul Tarihi: 3 Temmuz 2005, T.C. Resmî Gazete, 25876).
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf> adresinden 25 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

- Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. National Academies Press.
- Şar, V., Öztürk, P. E., & İkikardeş, E. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054-1063.
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1-18. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1501_01
- Tedeschi, R. G., Park, C. L., & Calhoun, L. G. (1998). Posttraumatic growth: Conceptual issues. R. G. Tedeschi vd. (Ed.), *Posttraumatic growth: Positive changes in the aftermath of crisis* (s. 1-22) içinde. Routledge.
- Türk, A., & Bilican-Gökkaya, V. (2023). Deprem sonrası çocukların karşılaşılabileceği psikososyal riskler ve sosyal hizmet. İ. Aydemir & M. Öztürk (Ed.), *Afet ve Krizlerde Sosyal Hizmet* (ss. 163-187) içinde. Akademisyen Kitabevi.
- Türk, A., & Ervüz, C. (2025). Üniversite öğrencilerinin sosyodemografik değişkenler açısından çocuk cinsel istismarcılarına yönelik bilgi ve farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 585-598. <https://doi.org/10.52122/nisantasisbd.1658185>
- Türk, A., & Türk, S. (2024). Gençlerde kimyasal bağımlılıklar ve sosyal hizmet. B. Erkoç (Ed.), *Gençlik ve Sosyal Hizmet* (ss. 95-125) içinde. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Türk, A., Işık, A., Atmaca, Y. E., Çelik, E., Çulha, B., & Kolcu, K. (2024). Sosyal hizmet öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 163-175. <https://doi.org/10.17828/yalovasosbil.1522609>

- Türk, A., Türk, S., & Öztürk, M. (2025). Çocukluk çağı ruhsal travmalarının umutsuzluk üzerine etkisinin incelenmesi. D. Solisworo (Ed.), *Bingöl 4th International Conference on Social Sciences* (ss. 263-269) içinde. Academy Global Publishing House.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). *T.C. Anayasası*. <https://www.anayasa.gov.tr> adresinden 25 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- UNICEF. (2021). *Every child is protected from violence and exploitation. Global Annual Results Report*. <https://www.unicef.org/media/121671/file/%20Global-annual-results-report-2021-goal-area-3.pdf> adresinden 2 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- WHO-World Health Organization (2025a). *Lifetime prevalence of physical abuse for children aged <18 years (%)*. <https://www.who.int/data/gho/indicator-metadata-registry/imr-details/4466> adresinden 2 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- WHO-World Health Organization (2025b). *Lifetime prevalence of emotional abuse for children aged <18 years (%)*. <https://www.who.int/data/gho/indicator-metadata-registry/imr-details/4467> adresinden 10 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- WHO-World Health Organization. (2022). *Violence against children*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-children> adresinden 10 Mart 2024 tarihinde alınmıştır.
- Yazıbaşı, M. (2017). Çocukluk döneminde din ve din eğitiminin çocuklara kazandırdıkları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 309-326.
- Yücel, D., & Öztürk, E. (2020). Evli çiftlerde çocukluk çağı ruhsal travmaları ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide eş desteğinin aracılık rolü.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Childhood is a critical developmental period that lays the foundation for an individual's physical, emotional, and social well-being. During this stage, children are more vulnerable to environmental risks such as abuse and neglect, which can lead to lasting psychological trauma. While both national and international legal instruments, including the United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC), emphasize the necessity of safeguarding children's rights, violations still occur globally, including in Turkey. These violations, including physical, emotional, and sexual abuse as well as neglect, may significantly affect individuals' perceptions and attitudes toward children's rights in later life.

Childhood traumas have lifelong implications, impacting not only mental health and interpersonal relationships but also cognitive and moral development, including the formation of social values such as empathy and justice. Within this framework, it is important to explore how adverse childhood experiences shape young people's attitudes toward children's rights. The current study aims to fill this gap in literature by examining the impact of childhood psychological traumas on young people's attitudes toward children's rights. The underlying hypothesis is that different types of traumas may influence these attitudes in varying ways, either diminishing sensitivity due to emotional numbing and learned helplessness or enhancing awareness through post-traumatic growth and empathy.

Method

This quantitative study employed a correlational survey model to investigate the effects of childhood traumas on youth attitudes toward children's rights. The sample consisted of 603 participants aged 18 to 25, selected through convenience and snowball sampling. Among the participants, 342 were female (56.7%) and 261 were male (43.3%), with a mean age of 20.39 (SD = 1.80).

Data collection tools included a personal information form, the Childhood Trauma Questionnaire (CTQ), and the Attitudes Toward Children's Rights Scale (ATCRS). The CTQ measures five trauma subtypes: emotional abuse, physical abuse, sexual abuse, emotional neglect, and physical neglect. The ATCRS assesses general attitudes toward children's rights and consists of 22 Likert-type items. Internal consistency reliability coefficients were high for both scales, with Cronbach's alpha values exceeding 0.90.

Data were collected via online forms, and analyses were performed using SPSS 25.0. Preliminary tests indicated normal distribution. Pearson correlation was used to examine relationships between variables, and multiple linear regression was applied to evaluate the predictive power of childhood trauma on attitudes toward children's rights.

Findings

Descriptive statistics indicated that participants reported relatively high levels of positive attitudes toward children's rights ($\bar{x}=101.60\pm11.41$). However, significant proportions of the sample also reported experiences of emotional abuse ($\bar{x}=8.62\pm4.27$), physical abuse ($\bar{x}=6.49\pm3.23$), and sexual abuse ($\bar{x}=6.33\pm3.43$).

Correlation analyses revealed that attitudes toward children's rights were significantly negatively correlated with emotional abuse ($r=-0.106$), physical abuse ($r=-0.296$), sexual abuse ($r=-0.095$), emotional neglect ($r=-0.141$), and physical neglect ($r=-0.408$). These findings suggest that as trauma exposure increases, positive attitudes toward children's rights tend to decrease.

Interestingly, multiple regression analysis revealed a more nuanced picture. Emotional abuse had a positive effect on attitudes toward children's rights ($\beta=0.220$, $p<0.05$), indicating that individuals who experienced emotional abuse may develop stronger sensitivity to child rights issues, potentially due to post-traumatic growth. In contrast, physical abuse ($\beta=-0.295$, $p<0.05$) and physical neglect ($\beta=-0.421$, $p<0.05$) were found to significantly reduce positive attitudes toward children's rights. The model explained 22% of the variance in children's rights attitudes ($R^2=0.22$, $F=33.692$, $p<0.05$).

Conclusion and Discussion

The results of this study underscore the complex relationship between childhood trauma and attitudes toward children's rights. While physical abuse and neglect are associated with decreased sensitivity, possibly due to learned helplessness and normalization of violence, emotional abuse appears to foster

increased awareness and empathy. This paradoxical finding may be explained through the lens of post-traumatic growth theory, which suggests that some individuals undergo personal development and acquire a heightened sense of social responsibility after traumatic experiences.

In contrast, physical neglect was associated with reduced social engagement and awareness, potentially impeding the development of moral reasoning regarding child welfare. Physical abuse may also desensitize individuals, especially when violence is normalized through intergenerational transmission and social learning.

These findings have important implications for child protection policies, education, and trauma-informed practices. Preventive strategies should include public awareness campaigns, parent training, and the institutionalization of school social work services. Furthermore, trauma-exposed youth should receive psychological support that includes human rights education, helping them reframe their experiences and develop positive social values.

Future research should focus on longitudinal studies to explore causal relationships and include qualitative methods to capture the subjective narratives behind these attitudes. This study contributes to the limited literature on the intersection of childhood trauma and child rights awareness, highlighting the need for holistic interventions that consider both individual histories and societal responsibilities.